

Nr 14

Socialutskottets betänkande med anledning av dels propositionen 1975:18 med förslag till steriliseringslag, m. m. jämte motion, dels propositionen 1975:50 i vad avser förslag till lag om ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar

Propositioner

I propositionen 1975:18 har regeringen (justitiedepartementet) föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

1. steriliseringslag,
2. lag om ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar,
3. lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429).

I propositionen 1975:50 har regeringen (socialdepartementet), såvitt här är i fråga, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

Övriga lagförslag i propositionen 1975:50 har behandlats av utskottet i betänkandet 1975:8.

I detta betänkande behandlar utskottet en med anledning av propositionen 1975:18 väckt motion, 1975:2008, av fru Kristensson m. fl. (m). Motionsyrkandena redovisas på s. 6 och 7.

De i propositionen 1975:18 och propositionen 1975:50 föreslagna ändringarna i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar har sammanförts och upptagits i ett av utskottet utarbetat lagförslag. Detta lagförslag samt de i propositionen 1975:18 framlagda förslagen till steriliseringslag och lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429) har följande lydelse.

1 Förslag till Steriliseringslag

Härigenom föreskrives följande.

1 § Denna lag äger tillämpning på sådant ingrepp i könsorganen som utan att innebära kastrering medför varaktigt upphävande av fortplantningsförmågan (sterilisering). Lagen gäller dock icke ingrepp som utförs som ett led i behandlingen av kroppslig sjukdom.

2 § På egen begäran får den steriliseras som har fyllt tjugofem år och som är svensk medborgare eller bosatt här i riket. Vägras sterilisering, skall frågan omedelbart underställas socialstyrelsens prövning.

3 § Ansöker den som fyllt aderton men icke tjugofem år och som är svensk medborgare eller bosatt här i riket om sterilisering, får socialstyrelsen lämna tillstånd därtill

1. om det föreligger beaktansvärd risk för att arvsanlag som kan medföra allvarlig psykisk sjukdom eller abnormitet, svårartad kroppslig sjukdom eller svårt lyte av annat slag överförs till avkomling (genetisk indikation),

2. i fråga om kvinna, om havandeskap till följd av sjukdom, kroppsfel eller svaghet skulle medföra allvarlig fara för kvinnans liv eller hälsa (medicinsk indikation), eller

3. i samband med ansökan om fastställelse enligt 1 § lagen (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall, om förutsättningar i övrigt föreligger för sådan fastställelse.

4 § Mot socialstyrelsens beslut i ärende om tillstånd till sterilisering får talan ej föras.

5 § Sterilisering får ej ske utan att den som begär åtgärden noggrant har informerats om ingreppets innebörd och följder samt, i förekommande fall, om andra möjligheter att förebygga havandeskap.

6 § Endast den som är behörig att utöva läkaryrket får utföra sterilisering.

Sterilisering av kvinna skall ske på allmänt sjukhus eller på annan sjukvårdsinrättning som socialstyrelsen godkänner.

7 § Den som har tagit befattning med steriliseringsärende får ej obehörigen yppa vad han därvid erfarit om enskilds personliga förhållanden.

8 § Utför någon uppsåtlig sterilisering i strid med denna lag, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976, då lagen (1941:282) om sterilisering skall upphöra att gälla.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar

Härigenom föreskrives att 14 § lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse²

14 §³

Handlingar vilka av läkare eller hos socialstyrelsen eller på läkares eller styrelsens föranstaltande upprättas till utredning i mål eller ärende hos domstol eller i ärende som avses i giftermålsbalken; handlingar i ärenden rörande kriminologisk undersökning för forskningsändamål; handlingar vilka upprättas vid psykologisk undersökning som utförts för forskningsändamål eller i samband med inskrivning av värnpliktiga eller yrkesvägledning, arbetsvård eller omskolning eller i ärende om anställning eller upphörande av anställning hos myndighet eller i ärende om uttagning av anställd hos myndighet till viss utbildning eller tjänstgöring; handlingar i ärenden hos statens arbetslinik eller kommunalt arbetsvårdsinstitut rörande prövning av handikappade eller från arbetssynpunkt svårbedömda personers förutsättningar för arbete eller rörande arbetsträning av sådana personer; läkarutlåtanden i ärenden om statlig personalpensionering; handlingar i ärenden enligt lagen (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall; handlingar rörande uppsökande verksamhet som enligt lag åligger socialnämnd; handlingar i ärenden rörande hälsovård, sjukvård, socialhjälp, understöd vid barnsbörd, samhällets barnavård och ungdomsskydd eller eljest barnavårdsnämnds verksamhet, sådan familjerådgivning som drives av kommun, landstingskommun, församling eller kyrklig samfällighet, rätt för enskilda att inköpa alkoholhaltiga drycker, behandling av alkoholister eller eljest nykterhetsnämnds verksamhet, allmän försäkring eller yrkesskadeförsäkring eller eljest riks-försäkringsverkets, försäkringsrådets eller allmän försäkringskassas verksamhet, studiestöd under sjukdom, tillsyn å understödsföreningar, hjälpverksamhet vid arbetslöshet; så ock handlingar i ärenden rörande kontroll å utlännningar, som här i riket vistas eller hit söka tillträde, må, i vad de angå enskilds personliga förhållanden, icke utan hans samtycke till annan utlämnas tidigare än sjuttio år efter handlingens datum. Även utan sådant samtycke skall dock handling som nu sagts utlämnas, om, med hänsyn till det ändamål för vilket utlämnande åstundas och omständigheterna i övrigt, trygghet kan anses vara för handen, att det ej kommer att missbrukas till skada eller förklenande för den vilkens personliga förhållanden i handlingen avses eller för hans nära anhöriga. Vid utlämnande böra erforderliga förbehåll göras.

¹Lagen omtryckt 1971:203

²Med föreslagen lydelse avses lydelse enligt förslag i prop. 1975:18 och prop. 1975:50.

³Senaste lydelse 1974:903.

Nuvarande lydelse

Angår handling, som i första stycket avses, någons intagning, vård eller behandling å anstalt eller inrättning eller någons vård eller behandling av läkare annorstädes än å anstalt, och finnes grundad anledning antaga att genom handlingens utlämnande ändamålet med vården eller behandlingen skulle motverkas eller någons personliga säkerhet sättas i fara, må utlämnande vägras, ändock att enligt bestämmelserna i första stycket utlämnande bort ske. Likaledes må utbekommande av handling, utvisande vem som gjort anmälan i ärende rörande samhällets barnavård eller ungdomsskydd eller rörande behandling av alkoholister eller vem som eljest lämnat upplysningar i sådant ärende, vägras, om grundad anledning finnes att antaga att den, om vilken anmälan gjorts eller upplysningarna lämnats, skulle missbruka kännedom i berörda hänseende till skada för annan person.

Vad i denna paragraf stadgas har icke avseende å myndighets beslut som särskilt utfärdats eller i protokoll upptagits, där fråga ej är om barnavårdsnämnds, nykterhetsnämnds, riksförsäkringsverkets eller allmän försäkringskassas beslut, centrala studiestödsnämndens beslut rörande studiestöd under sjukdom eller om beslut i ärende som rör tillämpningen av lagen om fastställande av könstillhörighet i vissa fall, smittskyddslagen (1968:231) såvitt den angår veneriska sjukdomar, abortlagen (1974:595), *lagen (1941:282) om sterilisering eller lagen (1944:133) om kastrering.*

Föreslagen lydelse

Vad i denna paragraf stadgas har icke avseende å myndighets beslut som särskilt utfärdats eller i protokoll upptagits, där fråga ej är om barnavårdsnämnds, nykterhetsnämnds, riksförsäkringsverkets eller allmän försäkringskassas beslut, centrala studiestödsnämndens beslut rörande studiestöd under sjukdom eller om beslut i ärende som rör tillämpningen av lagen om fastställande av könstillhörighet i vissa fall, smittskyddslagen (1968:231) såvitt den angår veneriska sjukdomar, abortlagen (1974:595), *steriliseringslagen (1975:000), lagen (1944:133) om kastrering eller transplantationslagen (1975:000), såvitt angår tillstånd enligt 4 § nämnda lag.*

Uppgifter och anteckningar, vilka tillhöra de i kommunerna förda socialregistren, må ej utlämnas i vidare mån än som följer av lagen om socialregister.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

3 Förslag till

Lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429)

Härigenom föreskrives att 41 § rättshjälpslagen (1972:429)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

41 §²

Offentligt biträde kan förordnas i mål eller ärende

1. hos utskrivningsnämnd eller psykiatriska nämnden angående intagning enligt 8 eller 9 § eller utskrivning enligt 16 eller 19 § lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall,

2. hos beslutsnämnd eller psykiatriska nämnden angående inskrivning i eller utskrivning från vårdhem eller specialsjukhus enligt lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda eller placering av särskolelev enligt 28 § samma lag,

3. hos förvaltningsdomstol angående tvångsintagning i allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare enligt 18 eller 55 § lagen (1954:579) om nykterhetsvård eller kvarhållande enligt 45 § samma lag,

4. angående omhändertagande för samhällsvård enligt 29 § barnavårdslagen (1960:97) eller utredning enligt 30 § samma lag eller angående sådan samhällsvårds slutliga upphörande enligt 42 § samma lag,

5. hos förvaltningsdomstol angående intagning i eller utskrivning från ungdomsvårdsskola enligt barnavårdslagen (1960:97),

6. hos utlänningsnämnden enligt utlänningslagen (1954:193),

7. angående förpassning eller utvisning enligt utlänningslagen (1954:193),

8. angående avvisning enligt utlänningslagen (1954:193), dock ej hos polismyndighet, såvida icke utlännningen enligt 35 § samma lag hållits i förvar längre än en vecka,

9. angående verkställighet enligt utlänningslagen (1954:193), om underställning skett hos centrala utlänningsmyndigheten med stöd av 58 § andra stycket samma lag eller om utlännningen enligt 35 § samma lag hållits i förvar längre än en vecka,

10. angående uppehållstillstånd, om utlänningsnämndens yttrande på grund av 12 § första stycket utlänningslagen (1954:193) skall inhämtas,

11. angående föreskrifter som meddelas enligt 9 eller 34 § utlänningslagen (1954:193),

12. angående hemsändande av utlännning med stöd av 71 § första stycket utlänningslagen (1954:193),

13. angående förverkande av villkorligt medgiven frihet enligt 26 kap. brottsbalken,

14. angående återintagning i anstalt enligt 29 eller 30 kap. brottsbalken,

¹Lagen omtryckt 1973:247.

²Senaste lydelse 1974:1091.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

15. angående verkställighet utomlands av frihetsberövande påföljd enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m. eller lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom,

16. angående utlämning enligt lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling,

17. angående kastrering enligt lagen (1944:133) om kastrering *eller sterilisering enligt lagen (1941:282) om sterilisering*, om giltigt samtycke till åtgärden ej lämnats,

18. hos centrala utlänningsmyndigheten eller regeringen enligt lagen (1973:162) om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund,

19. angående verkställighet av beslut om avvisning eller utvisning enligt lagen (1973:162) om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund, om utlämningen hållits i förvar längre än en vecka.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

Motion

I motionen 1975:2008 av fru Kristensson m. fl. (m) hemställs att riksdagen

1. antar följande

*Förslag till**Steriliseringslag*

Härigenom föreskrives följande.

1 § Denna lag äger tillämpning på sådant ingrepp i könsorganen som utan att innebära kastrering medför varaktigt upphävande av fortplantningsförmågan (sterilisering). Lagen gäller dock icke ingrepp som utförs som ett led i behandlingen av kroppslig sjukdom.

2 § På egen begäran får den steriliseras som har fyllt tjugofem år och som är svensk medborgare eller bosatt här i riket. Vägras sterilisering, skall frågan omedelbart underställas socialstyrelsens prövning.

3 § Ansöker den som fyllt aderton men icke tjugofem år och som är svensk

medborgare eller bosatt här i riket om sterilisering, får socialstyrelsen lämna tillstånd därtill

1. om det föreligger beaktansvärd risk för att arvsanlag som kan medföra allvarlig psykisk sjukdom eller abnormitet, svårartad kroppslig sjukdom eller svårt lyte av annat slag överförs till avkomling (genetisk indikation),

2. i fråga om kvinna, om havandeskap till följd av sjukdom, kroppsfel eller svaghet skulle medföra allvarlig fara för kvinnans liv eller hälsa (medicinsk indikation), eller

3. i samband med ansökan om fastställelse enligt 1 § lagen (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall, om förutsättningar i övrigt föreligger för sådan fastställelse.

4 § För den som på grund av rubbad själsverksamhet är varaktigt oförmögen att med laga verkan själv begära sterilisering eller lämna giltigt samtycke därtill får efter ansökan av särskilt utsedd god man av socialstyrelsen lämnas tillstånd till sterilisering

1. för den som fyllt aderton år, om någon av de i 3 § angivna förutsättningarna föreligger, eller

2. för den som fyllt tjugofem år, om det med skäl kan antagas att sterilisering är till väsentlig fördel för den ansökan gäller.

5 § Talan mot socialstyrelsens beslut i ärende om tillstånd till sterilisering föres hos kammarrätten.

6 § Sterilisering får ej ske utan att den som begär åtgärden noggrant har informerats om ingreppets innebörd och följder samt, i förekommande fall, om andra möjligheter att förebygga havandeskap.

7 § Endast den som är behörig att utöva läkaryrket får utföra sterilisering.

Sterilisering av kvinna skall ske på allmänt sjukhus eller på annan sjukvårdsinrättning som socialstyrelsen godkänner.

8 § Den som har tagit befattning med steriliseringsärende får ej obehörigen yppa vad han därvid erfarit om enskilds personliga förhållanden.

9 § Utför någon uppsåtligen sterilisering i strid med denna lag, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.;

2. hos regeringen uttalar att den i propositionen 1975:18 föreslagna nämnden för abort- och steriliseringsärenden bör kompletteras med ledamot som innehar eller har innehått domarämbete;

3. uttalar vikten av noggrann uppföljning av steriliseringsärenden enligt den föreslagna lagen, bl. a. i syfte att skapa underlag för olika slags medicinska och psykiatriska bedömningar.

Utskottet

Inledning

I propositionen 1975:18 läggs fram förslag till ny steriliseringslag.

Enligt den föreslagna nya lagen skall varje man och kvinna som har fyllt 25 år och själv begär det få bli steriliserad. För motsvarande ingrepp på den som ännu inte har uppnått 25 års ålder krävs tillstånd från socialstyrelsen. Sådant tillstånd kan beviljas om genetiska (eugeniska) eller, såvitt gäller kvinna, medicinska skäl för sterilisering föreligger samt i samband med könsbyte. Sterilisering skall aldrig få företas på personer som inte har fyllt 18 år.

För att så långt möjligt förebygga att sterilisering sker på grund av ett förhastat beslut av den steriliseringsökande innehåller lagen regler om viss föregående obligatorisk information. Vid behov skall information ges av läkare.

Det betonas i propositionen att sterilisering skall få företas endast för att tillgodose den enskildes intressen. De möjligheter som nu finns för anhöriga, myndigheter eller andra representanter för det allmänna att ta initiativ till sterilisering avskaffas därför helt.

Sterilisering av kvinna skall företas på sjukhus eller annan godkänd sjukvårdsinrättning. Såväl informationsverksamheten som operation och efterkontroll skall ersättas genom den allmänna sjukförsäkringen.

Som bakgrund till propositionsförslaget må nämnas följande. Riksdagen anhöll år 1970 om en översyn av 1941 års steriliseringslag. En sakkunnig tillkallades år 1972 för att göra översynen. Den sakkunnige – steriliseringsutredningen – avlämnade i juni 1974 sitt betänkande (SOU 1974:25) Fri sterilisering. Vid remissbehandlingen av betänkandet har i princip samtliga remissinstanser tillstyrkt att detta läggs till grund för ny lagstiftning. Den i propositionen förordade steriliseringslagstiftningen, vilken ovan redovisats i sina huvuddrag, bygger i huvudsak på de riktlinjer utredningen föreslagit.

I 1941 års steriliseringslag uppställs som villkor för sterilisering att någon av i lagen angivna steriliseringsindikationer är uppfylld. Sterilisering får ske på eugenisk, social eller medicinsk indikation. Den sistnämnda indikationen är tillämplig endast på kvinna. Sterilisering på social indikation förekommer mycket sällan. Sterilisering får också företas i samband med könsbyte. Frågan om rätten till sterilisering prövas i princip av socialstyrelsen. För sterilisering krävs samtycke utom i fall då vederbörande på grund av rubbad själsverksamhet saknar förmåga att lämna giltigt samtycke.

Förutsättningar för sterilisering

Utskottet ansluter sig till den principiella grundsyn på vilken förslagen i propositionen bygger, nämligen att frågan om sterilisering i första hand

är en personlig angelägenhet. Rätten att själv få bestämma när man vill ha barn och hur många framstår för allt fler människor i dag som en självklarhet. Under förutsättning att den enskilde har fattat sitt beslut efter moget övervägande och med tillgång till fullständig information om steriliseringsingreppets innebörd och följder samt i förekommande fall om andra möjligheter att förebygga havandeskap saknas därför, som föredragande departementschefen framhåller, anledning att bibehålla den nuvarande ordningen som enligt vad ovan sagts innebär att beslutet regelmässigt måste kompletteras med ett särskilt tillstånd från myndighet. Mot denna bakgrund bör alltså, som också föreslås i propositionen, huvudregeln i den nya lagen vara att det i princip överlämnas till den enskilde att avgöra om han vill bli steriliserad.

I de fall då medicinska kontraindikationer föreligger får det i första hand ankomma på läkaren att avgöra om det finns hälsorisker som är så påtagliga att de bör utgöra hinder mot ett steriliseringsingrepp. Det framstår enligt utskottets mening inte som nödvändigt att särskilt ange detta i lagtexten.

Eftersom sterilisering alltså måste betraktas som en operation av definitiv karaktär ansluter sig utskottet till att i den nya lagen vissa regler uppställs som är ägnade att motverka att sterilisering sker på grund av ett förhastat beslut av den steriliseringssökande. Utskottet anser det härvidlag motiverat att en nedre åldersgräns fastställs för sterilisering på egen begäran. I propositionen diskuteras utförligt frågan om var gränsen skall sättas. Utskottet ansluter sig till förslaget i propositionen att gränsen skall sättas vid 25 år. För personer som är yngre bör det, som också föreslås i propositionen, finnas vissa möjligheter att få sterilisering, dock under förutsättning att de uppnått myndig ålder. För denna grupp bör, efter tillstånd av socialstyrelsen, sterilisering få utföras, då sådan genetisk eller, i fråga om kvinna, medicinsk indikation, som närmare preciseras i propositionens lagförslag, föreligger. Även vid könsbyte skall sterilisering få ske då den sökande befinner sig i åldern 18–25 år.

Steriliseringsutredningen tar bestämt avstånd från tanken på annat än frivillig sterilisering. Detta ställningstagande bör emellertid enligt utredningens mening inte hindra att även personer som inte är rättskapabla skall kunna ges möjlighet till sterilisering i vissa fall. Enligt förslaget skall sålunda tillstånd kunna ges för den som fyllt 25 år om det med skäl kan antas att sterilisering är till väsentlig fördel för den ansökan gäller eller, för den som fyllt 18 år, om någon av de i nästföregående stycke angivna förutsättningarna föreligger. Tillstånd skall ges av socialstyrelsen efter ansökan av särskilt utsedd god man. I motionen 1975:2008 av fru Kristensson m. fl. (m) förordas att bestämmelser införs i steriliseringslagen av det innehåll som utredningen sålunda föreslagit.

I enlighet med vad utredningen och föredragande departementschefen uttalar bör samhället arbeta för att vidga möjligheterna för psykiskt utvecklingsstörda och psykiskt sjuka att föra ett normalt liv i alla avseenden. De bör så långt möjligt tillerkännas samma rättigheter som andra människor.

Den möjlighet till sterilisering utan vederbörandes eget samtycke som den nuvarande lagen ger, anför departementschefen, synes emellertid vara uttryck för en annan inställning till de psykiskt stördas rätt att i så stor utsträckning som möjligt själva bestämma över förhållanden som rör deras livssituation. Det finns därför starka skäl att ifrågasätta om man i den enskildes intresse bör bibehålla en sådan ordning.

Utskottet har tidigare anslutit sig till den bärande principen i lagförslaget, nämligen att sterilisering i framtiden bör vara frivillig. Som motionärerna framhåller torde inte heller steriliseringsutredningen ha avsett annat. Ställningstagandet till motionsyrkandet blir därför främst beroende av om samtycke till sterilisering som ges av en särskilt förordnad god man i förening med en önskan om sterilisering från den icke rättskapabla sida kan anses uppfylla kravet på frivillighet. För det begränsade antal människor, som enligt förslaget i propositionen i här aktuellt avseende torde böra hänföras till icke rättskapabla, kan man utgå ifrån att initiativet till sterilisering i flertalet fall skulle komma från anhörig eller annan som aktualiserade ett godmansförordnande. Som förutsättning för sterilisering i dessa fall skulle enligt motionen gälla att ingreppet är till väsentlig fördel för den som blir föremål för det. I sakens natur ligger att en sådan bedömning ofta skulle kunna komma att ske utifrån delvis andra utgångspunkter än då en person med full insikt om ett steriliseringsingrepps verkningar gör motsvarande bedömning såvitt rör ett ingrepp på honom själv. Risken för att vid en prövning enligt motionsförslaget värderingar skulle komma att anläggas som även var färgade av samhällets intresse att undvika oönskade graviditeter är enligt utskottets mening uppenbar. Svårigheten när det gäller att bereda möjlighet för vissa av de icke rättskapabla till ett så långt möjligt normalt sexualliv torde nämligen främst ha sin grund i de önskemål som även från samhällets sida kan finnas att förhindra graviditeter i det enskilda fallet.

Mot den angivna bakgrunden anser sig utskottet böra ansluta sig till departementschefens åsikt att det, med hänsyn till att sterilisering i allmänhet innebär en oåterkallelig åtgärd, ur humanitär synpunkt inte bör förekomma att steriliseringsingrepp medges utan att den som ingreppet gäller själv önskar detta och därtill har insikt om följderna av ingreppet. Utskottet kan således inte tillstyrka motionen i här aktuell del.

Ställningstagandet till om rättskapacitet föreligger vid en steriliseringsansökan torde, som departementschefen anför, främst vara en rent medicinsk fråga. För att garantera att steriliseringar inte utförs på personer utan insikt om ingreppets innebörd förordas i propositionen att – i enlighet med vad som behandlas i det följande – den som meddelar förberedande information i ärendet skall åläggas skyldighet att vid behov särskilt uppmärksamma vederbörande operatör på frågan om den steriliseringssökandes psykiska status. I tveksamma fall skall utlåtande från t. ex. psykiater kunna inhämtas. Utskottet återkommer till denna fråga.

I propositionen föreslås att i steriliseringslagen tas in bestämmelse av innehåll att sterilisering inte får ske utan att den som begär åtgärden noggrant

har informerats om ingreppets innebörd och följder samt, i förekommande fall, om andra möjligheter att förebygga havandeskap. Liksom kravet på att den sökande i allmänhet skall ha uppnått 25 års ålder har bestämmelsen till syfte att så långt möjligt förebygga att sterilisering sker på grund av ett förhastat beslut.

Utskottet biträder förslaget.

Utskottet ansluter sig också till förslaget att den informations- och rådgivningsverksamhet som behövs i steriliseringsärenden skall inlemmas med preventivmedels- och abortrådgivningsverksamheten. Socialförsäkringsutskottet har i betänkandet SfU 1975:16 tillstyrkt förslag i propositionen 1975:36 om ändrade ersättningsregler inom sjukförsäkringen, m. m. om att i fortsättningen ersättning från den allmänna försäkringen skall utgå för rådgivning i steriliseringsärenden i samma ordning som ersättning för preventivmedels- och abortrådgivning, dvs. enligt bestämmelser som meddelas i lagen (1974:525) om ersättning för viss födelsekontrollerande verksamhet m. m.

Förfarandet m. m.

I enlighet med vad som anförs i propositionen kan en komplettering med ytterligare medicinskt inriktad rådgivning behöva ske av den information som en steriliseringssökande kan få på en mödravårdscentral, på annan rådgivningsbyrå eller hos annat organ som redan nu ger information och råd angående födelsekontroll och abort. En sådan komplettering kan avse operationsmetod, operationens konsekvenser, nödvändiga efterkontroller m. m. Som socialstyrelsen framhåller i sitt remissyttrande bör den kvalificerade medicinska rådgivning det här är fråga om i första hand ges av den opererande läkaren. Utskottet vill understryka angelägenheten av att den steriliseringssökande i ett tidigt skede underrättas om den möjlighet som finns till denna rådgivning och att, även då rådgivningen lämnas av annan än den opererande läkaren, verksamheten organiseras så att rådgivningen blir praktiskt lättillgänglig för sökanden.

Som berörs i samband med behandlingen av frågan om sterilisering av icke rättskapabla kan det psykiska tillståndet hos den steriliserings-sökande ibland vara sådant att en mera ingående läkarkontakt från olika utgångspunkter framstår som nödvändig. Sveriges läkarförbund och Svenska läkaresällskapet har i denna del uttalat att man måste räkna med att det vid informationstillfället kan uppkomma misstanke om psykisk sjukdom, insufficiens, personlighetsavvikelser eller steriliseringsmotiv som härrör från psykisk störning i vidare bemärkelse. Denna typ av psykiatrisk kontraindikation mot sterilisering bör enligt samma remissinstansers mening lämpligen föranleda psykiatrisk undersökning eller behandling i stället för sterilisering. Liksom departementschefen instämmer utskottet i detta uttalande. Vidare kan det, som tidigare framhållits, för bedömningen av en steriliseringssökandes möjligheter att förstå ingreppets innebörd och att samtycka

till det i vissa fall framstå som motiverat att infordra ett särskilt utlåtande från psykiater eller annan medicinsk specialist.

För att behovet av läkarkontakt i bl. a. de nämnda situationerna skall bli tillgodosett föreslås i propositionen en ordning som innebär att den kurator eller motsvarande befattningshavare som meddelar den obligatoriska informationen till sökanden skall vara skyldig att i tveksamma fall se till att den steriliseringssökande remitteras till psykiater eller annan medicinsk specialist. Föredragande departementschefen anför i detta sammanhang vidare följande.

Även i fall då särskild läkarkontakt inte anses nödvändig men kuratorn fått kännedom om att den steriliseringssökande lider eller har lidit av psykiska besvär e. d. skall operatören göras uppmärksam på detta förhållande. Jag föreslår därför att den bekräftelse, som den steriliseringssökande efter att ha erhållit del av den obligatoriska informationen enligt förslaget skall underteckna, alltid skall förses med särskild anteckning av den som har lämnat informationen angående förekomsten av sådana upplysningar angående sökandens förhållanden som vederbörande läkare enligt vad nyss sagts bör få vetskap om. För det fall opererande läkaren därefter finner att vederbörandes samtycke till operationen inte kan godtas eller att det föreligger så allvarliga kontraindikationer att steriliseringsingrepp inte bör utföras föreslår jag att denne skall vara skyldig att omedelbart hänskjuta avslagsbeslutet till socialstyrelsen för dess prövning.

I motionen 1975:2008 anføres efter i huvudsak samma redovisning, som här lämnats, att kontentan av det i propositionen anförda blir att rådgivande och/eller informerande kurator, som uppenbarligen saknar djupare insikter i psykiatri och således måste betraktas som lekman i dessa frågor, skall ha uppdraget att vara observant på var och en som rådför eller informerar sig om sterilisering utifrån misstanke om psykisk otillräcklighet. Vetskapen om den saken torde avhålla många, kanske de flesta, från att begära sterilisering, allra helst dem som kanske uppfattar situationen som känslig och genant. Därmed blir, anför motionärerna, propositionen ett slag i luften. De utvecklar ytterligare sina synpunkter. Motionärerna synes mena att situationen i förevarande hänseende skulle vara en annan om motionens förslag om sterilisering av icke rättskapabla genomfördes.

Utskottet anser att de farhågor motionärerna ger uttryck åt är överdrivna. I och med att en person är beredd att överväga ett så viktigt beslut som att låta fortplantningsförmågan varaktigt upphävas torde några vägande invändningar inte kunna riktas mot att det i samband med obligatorisk information i steriliseringsärendet även uppmärksammas om det finns någon omständighet som kan ha betydelse för bl. a. frågan om giltigt samtycke föreligger eller ej. Att kurator eller annan befattningshavare utan läkarutbildning mycket väl kan göra iakttagelser av angivet slag eller inhämta faktiska uppgifter från den sökande, som kan vara av betydelse för den läkare som skall ta ställning i steriliseringsfrågan, har inte heller bestritts

i de remissyttranden som avgetts av Sveriges läkarförbund och Svenska läkaresällskapet. På grund av det anförda har utskottet inte något att erinra mot vad som anförs i propositionen i här aktuell del rörande förfarandet i steriliseringsärenden. Utskottet vill tillägga att det framstår som svårförståeligt att ett bifall till motionsyrkandet skulle förändra problemställningen. Det skulle nämligen vid ett system med godmansförordnande för den som är icke rättskapabel krävas, att man i steriliseringsärenden uppmärksammade om god man behövde förordnas.

I de fall sterilisering enligt gällande lag endast får företas med socialstyrelsens tillstånd sker prövningen av förutsättningarna för sterilisering av styrelsens socialpsykiatriska nämnd. Samma nämnd prövar även abortansökningar. Enligt socialstyrelsens instruktion ingår i nämnden fyra ledamöter. Två av dessa har utsetts av regeringen, nämligen ordföranden, som är läkare, och en lekmanaledamot. De övriga ledamöterna utgörs av en hos socialstyrelsen anställd läkare, som är föredragande i nämnden, och den ledamot av styrelsens vetenskapliga råd, som företräder arvsbiologi och arvshygien.

Enligt propositionens lagförslag skall som tidigare nämnts steriliseringsansökan från person som är mellan 18 och 25 år prövas av socialstyrelsen innan sterilisering får ske. Styrelsen skall även överpröva läkares beslut att vägra sterilisering av person över 25 år. Prövningarna avses ske i styrelsens socialpsykiatriska nämnd, som i fortsättningen skall benämnas nämnden för abort- och steriliseringsärenden och tillföras en femte ledamot, nämligen föredragande läkaren i mödrahälsovårds-, preventivmedels- och abortrådgivningsfrågor vid styrelsen. Med hänsyn till att prövningarna i regel kommer att gälla frågan om genetiska eller medicinska steriliseringsindikationer föreligger har det inte bedömts nödvändigt att ha tillgång till annan expertis än den nämnden sålunda kommer att besitta. Vid behov skall nämnden dock kunna tillkalla exempelvis juridisk expertis eller företrädare för de medicinska specialiteterna gynekologi och urologi. Nämndens beslut skall inte kunna överklagas. I anslutning till det anförda vill utskottet nämna att regeringen – utan att ändring skett av bestämmelserna i socialstyrelsens instruktion rörande nämndens sammansättning – i december förra året förordnat hos socialstyrelsen föredragande läkare i obstetrik och gynekologi att vara ledamot i nämnden t. o. m. utgången av innevarande år.

Motionärerna i motionen 1975:2008 anser att det är otillfredsställande av såväl praktiska som formella skäl att det inte i nämnden ingår någon ledamot som innehar eller innehaft domarämbete. Motionärerna hänvisar till att erfarenheterna från Danmark visar att det krävs juridisk expertis för att klara upp de ofta förekommande hemvistfrågorna. Närvaron av en jurist i nämnden torde också rent formellt uppfattas som en rättssäkerhetsgaranti. Motionärerna anser vidare att det av rättssäkerhetsskäl bör finnas möjlighet att överklaga socialstyrelsens beslut till kammarrätten. Motionärerna hänvisar till att den omständigheten att prövning i högre instans medför tidsutdräkt inte kan åberopas då det gäller steriliseringsärenden. I

detta hänseende skiljer sig sådana ärenden från abortärenden, där besvärsrätt saknas.

Motionärernas bedömning av behovet av juridisk expertis i nämnden för abort- och steriliseringsärenden och av besvärsrätt över nämndens beslut torde främst böra ses mot bakgrund av det förslag som läggs fram i motionen när det gäller tillståndsärenden, som berör personer med rubbad själsverksamhet, och som utskottet avstyrkt. Ett förfarande i steriliseringsärenden i enlighet med vad som föreslagits i propositionen och som biträts av utskottet utgör enligt utskottets mening tillräcklig garanti för att även de rent juridiska frågor som kan uppkomma i steriliseringsärenden skall kunna behandlas på ett ur rättssäkerhetssynpunkt tillfredsställande sätt. Vad särskilt gäller de av motionärerna nämnda hemvistfrågorna förutsätter utskottet att nämnden i steriliseringsärenden, där sökanden inte är svensk medborgare, på samma sätt som i likartade ärenden enligt abortlagen kommer att utnyttja sin möjlighet att anlita juridisk expertis för att avgöra frågan om vederbörande är att anse som bosatt i riket eller ej. Utskottet ansluter sig sålunda till vad som anförs i propositionen i här aktuellt avseende. Motionen avstyrks i motsvarande del.

Utskottet anser att en besvärsrätt i steriliseringsärenden varken är ändamålsenlig eller behövlig med hänsyn till att den helt övervägande delen av de frågor som nämnden skall pröva enligt steriliseringslagen torde komma att utgöras av medicinska frågor. Utskottet kan inte finna det stötande ur rättssäkerhetssynpunkt att den avvägning mellan olika intressen som därvid måste ske inte kan överprövas av domstol. I enlighet härmed biträder utskottet propositionsförslaget. Motionen avstyrks i motsvarande del.

Lagförslagen

Utskottet har i det föregående behandlat flertalet regler i propositionens förslag till ny steriliseringslag. Utskottet har inte heller i övrigt något att erinra mot lagförslaget.

Utskottet tillstyrker vidare de ändringar i sekretesslagen av redaktionell natur, vilka framlagts dels i propositionen 1975:18, dels i propositionen 1975:50 med förslag till ny transplantationslag, m. m.

Slutligen tillstyrks en ändring i rättshjälpslagen, som föranleds av att den nuvarande möjligheten till sterilisering utan vederbörandes eget samtycke slopas.

Uppföljning av den nya lagstiftningen

Steriliseringsutredningen har i sitt betänkande framhållit vikten av att den nya lagstiftningen följs upp, varigenom underlag skapas för att verkställa olika slags medicinska och psykiatriska bedömningar. Vid remissbehandlingen har förslaget i huvudsak biträts. Svenska läkaresällskapet har i sammanhanget framhållit att det är av stort intresse att vid en uppföljning kartlägga ängärfallen. Frågan om sterilisering av man visar sig ha immu-

nologiska effekter av icke önskvärt slag bör även kartläggas.

Utredningsförslaget i denna del har inte närmare berörts i propositionen, vilket påtalas i motionen 1975:2008. Riksdagen bör enligt motionärernas mening betona vikten av en uppföljning av den nya lagen bl. a. i det syfte som utredningen angivit.

Med hänsyn till de skiftande problemställningar av såväl psykiatrisk som medicinsk natur som kan förutsättas uppkomma sedan den nya steriliseringslagen trätt i kraft, är det angeläget att man redan i ett tidigt skede är uppmärksam på lagens verkningar. Utskottet anser sig kunna förutsätta att socialstyrelsen, som skall handlägga tillståndsärenden enligt lagen och som kommer att utfärda tillämpningsföreskrifter till den, noggrant kommer att följa tillämpningen av den nya lagstiftningen. Bland de frågor som därvid särskilt torde böra uppmärksammas är frågan om effekterna av att de icke rättsskapabla inte kommer att kunna steriliseras och frågan om den obligatoriska informationen till de steriliseringssökande. Med det anförda anser sig utskottet ha besvarat motionsyrkandet.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975:2008 i motsvarande del antar det vid propositionen 1975:18 fogade förslaget till steriliseringslag,
2. att riksdagen med bifall till regeringens förslag i propositionen 1975:18 och propositionen 1975:50 antar det förslag till lag om ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar som redovisas ovan på s. 3 och 4,
3. att riksdagen antar det vid propositionen 1975:18 fogade förslaget till lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429),
4. beträffande sammansättningen av nämnden för abort- och steriliseringsärenden att riksdagen avslår motionen 1975:2008 i motsvarande del,
5. beträffande uppföljning av steriliseringsärenden att riksdagen avslår motionen 1975:2008 i motsvarande del.

Stockholm den 29 april 1975

På socialutskottets vägnar

GÖRAN KARLSSON

Närvarande: herrar Karlsson i Huskvarna (s), Gustavsson i Alvesta (c), Svensson i Kungälv (s), Carlshamre (m), Larsson i Öskevik (c), Romanus (fp), Johnsson i Blentarp (s), Nordberg (s), Åkerlind (m), fröken Andersson (c), fru Marklund (vpk), fru Wigenfeldt (c), fru Lagergren (s), herr Alftin (s) och fru Ohlin (s)*.

*Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservationer

1. beträffande *steriliseringslagens innehåll* och beträffande *sammansättningen av nämnden för abort- och steriliseringsärenden* av herrar Carlshamre (m) och Åkerlind (m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 9 med "I enlighet" och slutar på s. 10 med "denna fråga" bort ersättas med text av följande lydelse:

Som steriliseringsutredningen uttalar strävar man efter att låta exempelvis utvecklingsstörda få ha ett så långt möjligt normalt sexualliv. Samtidigt är det ofta inte lämpligt att detta sexualliv resulterar i havandeskap. I viss utsträckning kan gånge preventivmedel ej användas, och sterilisering i familjeplanerande syfte blir den enda tillämpliga preventivmetoden. Mot denna bakgrund anser utskottet att starka skäl talar för utredningens uppfattning att i den mån de som ej är rättskapabla har eller bör ges möjlighet till fritt sexualliv, de också bör ha möjlighet att bli steriliserade. Under remissbehandlingen av utredningsförslaget har emellertid vissa instanser ifrågasatt om särbestämmelser för de icke rättskapabla över huvud behövs. Det finns härvidlag skäl att särskilt diskutera vad som anförs av socialstyrelsen. Myndigheten framhåller att en psykiskt utvecklingsstörd person som är kapabel att ha ett normalt sexualliv med motsatt kön praktiskt taget alltid är att betrakta som rättskapabel i aktuellt avseende. Vederbörande kan därför "om än med tålamod och god pedagogik" läras vad sterilisering innebär och därmed också själv besluta i frågan. I stort sett gäller detsamma även för psykiskt sjuka, anför socialstyrelsen.

Enligt utskottets mening torde det, om regeringens förslag bifalles, många gånger vara en ogörlig uppgift bl. a. för personalen på olika institutioner för utvecklingsstörda att undvika att en sterilisering som sker efter en ansökan som tillkommit som resultat av "tålamod och god pedagogik" i realiteten föga skiljer sig från en tvångssterilisering. Utskottet anser att det förslag som lagts fram av utredningen och som förordats av motionärerna i praktiken medför större garantier än propositionens förslag för att största möjliga skydd för icke rättskapablas personliga integritet skapas. Genom att en särskild god man skall tillsättas enligt det av utskottet sålunda förordade förslaget undviker man att de personer – förmyndare och andra som i dag har att svara för omvårdnaden av icke rättskapabla – hamnar i intressekollisioner om de skulle belastas med initiativrätt enligt steriliseringslagen. En ytterligare garanti för att den icke rättskapabla intresse kommer att tillvaratas är att steriliseringsfrågan skall prövas av socialstyrelsen. I enlighet med det anförda tillstyrker utskottet att i steriliseringslagen tas in en regel som ger möjlighet till sterilisering av icke rättskapabla efter ansökan av god man.

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 12 med "Utskottet anser" och slutar på s. 14 med "mot lagförslaget" bort ersättas med text av följande lydelse:

Utskottet anser att de synpunkter motionärerna anför är beaktansvärda. Det är uppenbart att som en följd av den möjlighet för icke rättskapabla att bli steriliserade, som utskottet i det föregående förordat, det inte kommer att ställas samma krav på att den kurator som skall meddela obligatorisk information till en steriliseringssökande har förmåga att avgöra om den sökande företer tecken på sådan psykisk avvikelse att det finns skäl att särskilt undersöka om sökanden är förmögen att lämna giltigt samtycke till sterilisering. Det sagda hindrar inte att kurator eller annan befattningshavare som i första hand skall meddela den obligatoriska informationen till steriliseringssökande bör kunna rikta läkarens uppmärksamhet på omständigheter som enligt befattningshavarens bedömning har betydelse för frågan om den sökande är rättskapabel, men det skall i princip åligga läkaren att bedöma behovet av eventuellt godmansförordnande.

I de --- (= utskottet) --- innevarande år.

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motionen 1975:2008 att det är otillfredsställande av såväl praktiska som formella skäl att det inte i nämnden för abort- och steriliseringsärenden ingår ledamot som innehar eller innehaft domarämbete. Som vidare framhålls i motionen visar erfarenheterna från Danmark att det krävs juridisk expertis för att klara upp de ofta förekommande hemvistfrågorna. Närvaron av jurist i nämnden torde också rent formellt uppfattas som en rättssäkerhetsgaranti. Utskottet förordar därför i enlighet med vad som yrkas i motionen att en ledamot som innehar eller innehaft domarämbete skall ingå i nämnden för abort- och steriliseringsärenden.

Av rättssäkerhetsskäl bör det finnas möjlighet att hos kammarrätten be-
svära sig över socialstyrelsens beslut enligt steriliseringslagen. Utskottet tillstyrker således att i enlighet med vad som yrkas i motionen 1975:2008 en regel härom tas in i lagen.

Utöver de ändringar i steriliseringslagen utskottet i det föregående föreslagit – nämligen såvitt avser möjlighet för icke rättskapabla till sterilisering och beträffande besvär över socialstyrelsens beslut – har utskottet inte något att erinra mot lagförslaget.

dels att utskottet under 1 och 4 bort hemställa

1. att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1975:2008 i motsvarande del antar det i propositionen 1975:18 framlagda förslaget till steriliseringslag med den ändringen att lagen erhåller följande såsom *reservanternas förslag* betecknade lydelse:

Förslag till Steriliseringslag

Härigenom föreskrives följande.

Regeringens förslag

Reservanternas förslag

1 §

Denna lag äger tillämpning på sådant ingrepp i könsorganen som utan att innebära kastrering medför varaktigt upphävande av fortplantningsförmågan (sterilisering). Lagen gäller dock icke ingrepp som utförs som ett led i behandlingen av kroppslig sjukdom.

2 §

På egen begäran får den steriliseras som har fyllt tjugofem år och som är svensk medborgare eller bosatt här i riket. Vägras sterilisering, skall frågan omedelbart underställas socialstyrelsens prövning.

3 §

Ansöker den som fyllt aderton men icke tjugofem år och som är svensk medborgare eller bosatt här i riket om sterilisering, får socialstyrelsen lämna tillstånd därtill

1. om det föreligger beaktansvärd risk för att arvsanlag som kan medföra allvarlig psykisk sjukdom eller abnormitet, svårartad kroppslig sjukdom eller svårt lyte av annat slag överförs till avkomling (genetisk indikation),

2. i fråga om kvinna, om havandeskap till följd av sjukdom, kroppsfel eller svaghet skulle medföra allvarlig fara för kvinnans liv eller hälsa (medicinsk indikation), eller

3. i samband med ansökan om fastställelse enligt 1 § lagen (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall, om förutsättningar i övrigt föreligger för sådan fastställelse.

4 §

Mot socialstyrelsens beslut i ärendet om tillstånd till sterilisering får talan ej föras.

För den som på grund av rubbad själsverksamhet är varaktigt oförmögen att med laga verkan själv begära sterilisering eller lämna giltigt samtycke därtill får efter ansökan av särskilt utsedd god man av socialstyrelsen lämnas tillstånd till sterilisering

1. för den som fyllt aderton år, om någon av de i 3 § angivna förutsättningarna föreligger, eller

Regeringens förslag

Sterilisering får ej ske utan att den som begär åtgärden noggrant har informerats om ingreppets innebörd och följder samt, i förekommande fall, om andra möjligheter att förebygga havandeskap.

Endast den som är behörig att utöva läkaryrket får utföra sterilisering.

Sterilisering av kvinna skall ske på allmänt sjukhus eller på annan sjukvårdsinrättning som socialstyrelsen godkänner.

Den som har tagit befattning med steriliseringsärende får ej obehörigen yppa vad han därvid erfarit om enskilds personliga förhållanden.

Utför någon uppsåtligen sterilisering i strid med denna lag, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Reservanternas förslag

2. för den som fyllt tjugofem år, om det med skäl kan antagas att sterilisering är till väsentlig fördel för den ansökan gäller.

5 §

Talan mot socialstyrelsens beslut i ärende om tillstånd till sterilisering föres hos kammarrätten.

6 §

Sterilisering får --- (= 5 § i regeringens förslag) --- förebygga havandeskap.

7 §

Endast den --- (= 6 § i regeringens förslag) --- socialstyrelsen godkänner.

8 §

Den som --- (= 7 § i regeringens förslag) --- personliga förhållanden.

9 §

Utför någon --- (= 8 § i regeringens förslag) --- i brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976, då lagen (1941:282) om sterilisering skall upphöra att gälla.

4. att riksdagen med bifall till motionen 1975:2008 i motsvarande del ger regeringen till känna vad utskottet anfört om sammansättningen av nämnden för abort- och steriliseringsärenden,

2. beträffande *uppföljning av steriliseringsärenden* av herrar Carlshamre (m) och Åkerlind (m) som anser

dels att det avsnitt på s. 15 i utskottets betänkande som börjar med "Med hänsyn" och slutar med "besvarat motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen att med hänsyn till de skiftande problemställningar av såväl psykiatrisk som medicinsk natur som kan förutsättas uppkomma sedan den nya steriliseringslagen trätt i kraft, det är angeläget att man redan i ett tidigt skede är uppmärksam på lagens verkningar. Eftersom socialstyrelsen skall handlägga tillståndsärenden enligt lagen och kommer att utfärda tillämpningsföreskrifter till den, bör det i första hand ankomma på styrelsen att följa tillämpningen av den nya lagen. Det kan emellertid också finnas anledning att, i överensstämmelse med vad som förordats av steriliseringsutredningen, överväga huruvida någon institution som är knuten till medicinsk fakultet bör få i uppdrag att göra uppföljning av steriliseringsärenden efter tillkomsten av den nya lagstiftningen. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion 1975:2008 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under 5 bort hemställa

5. beträffande uppföljning av steriliseringsärenden att riksdagen med bifall till motionen 1975:2008 i motsvarande del ger regeringen till känna vad utskottet anfört.